

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

ШВЕЦЬ ОКСАНА МИХАЙЛІВНА

УДК 342.951:349.415

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЕРОЗІЙНО
НЕБЕЗПЕЧНИХ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук

Міщук Інна Володимирівна,

Національний університет водного господарства та природокористування,
завідувач кафедри конституційного права та галузевих дисциплін

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Синявська Олена Юхимівна,

Харківський національний університет внутрішніх справ,
професор кафедри правоохоронної діяльності та поліцейстики

кандидат юридичних наук, доцент

Слюсаренко Сергій Вікторович,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права

Захист відбудеться «29» жовтня 2019 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

Автореферат розісланий «28» вересня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

К.М. Куркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Україна, як відомо, володіє значними площами родючих ґрунтів. Орієнтовно, на території України зосереджена третя частина загальної площі чорноземів світу. Такий потужний потенціал сільськогосподарського виробництва дає нашій країні можливість бути одним з лідерів світових аграрних ринків світу.

Відповідно до статті 14 Конституції України земля є основним національним багатством Українського народу і перебуває під охороною держави, тому, відповідно до цього, її охорона та збереження є важливими завданнями сьогодення, що мають високу соціальну значущість. Проте, слід зауважити, що з огляду на складність сучасного періоду становлення нашої держави, питання регулювання раціонального використання та охорони земель на державному рівні відійшли на задній план. Суспільство переважно зацікавлене на набутті та правовому захисті прав на земельні ділянки, що породжує значну кількість дискусій, досліджень, публікацій у цьому напрямку. Натомість питання раціонального використання набутих у власність чи користування земель, збереження їхнього потенціалу, стали другорядними.

Загальновідомо, що земля являється не лише елементом навколишнього природного середовища і просторовим базисом нашого існування, але й є одним із основних засобів виробництва, тому її використання має бути обумовлене певними нормами, що направлені на збереження цього цінного ресурсу. Особливо це стосується земель сільськогосподарського призначення.

Споживацьке ставлення до землі, застосування агресивних технологій її обробітку і вирощування сільськогосподарських культур з метою отримання максимальної економічної вигоди негативно впливає на стан земельних ресурсів, а саме, обумовлює виникнення та розвиток деградаційних процесів, найпоширенішим з яких є ерозія ґрунту.

Наразі провідними вченими України та світу розроблено ряд методик, що стосуються технічної сторони використання земель, що піддаються, чи можуть піддаватися впливу ерозії, проте, як показує практика та свідчать статистичні дані, самі по собі технічні розробки не мають для пересічного землекористувача практично ніякого значення. З огляду на ці та інші проблеми у сфері використання та охорони земель важливе значення має їх адміністративно-правова складова. При цьому перетворення як аграрної, так і правової сфер, що відбуваються в розрізі загальнодержавних змін в Україні, потребують пошуку нових шляхів та методів адміністрування земельних відносин.

Питанням розробки стратегій адміністративного захисту земель від ерозійних процесів останнім часом приділялось недостатньо уваги, що обумовлено нестійкістю земельної політики в нашій державі, значною кількістю слабо узгоджених реформ, що мають місце в Україні, відсутністю актуальної інформації про кількісний та якісний стан земель, низьким рівнем нормативного забезпечення та іншими причинами.

Таким чином, стрімкий розвиток деградаційних, зокрема і ерозійних, процесів, та недостатній вплив існуючих, переважно технічних, заходів щодо їх охорони, обумовлює актуальність розробки дієвого механізму щодо адміністративно-правового регулювання захисту ерозійно небезпечних земель, як заходу попередження руйнування значної частини земель сільськогосподарського призначення. Основними завданнями при цьому мають бути визначення наявних проблем адміністративного регулювання охорони земель від ерозійних процесів та розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо їх усунення.

Особливої актуальності дане питання набуває в розрізі земельної та адміністративно-територіальної реформ, що наразі проводяться в Україні. Адже пошук та застосування дієвих механізмів адміністрування земельних відносин в новоутворених адміністративно-територіальних одиницях може стати основою для формування потужної матеріальної бази і побудови сильних самодостатніх громад.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Загалом проблема правової охорони земель, в тому числі їх адміністративно-правового захисту, була і є предметом наукових досліджень багатьох вчених не лише в Україні, але і за її межами. Зокрема, даній проблематиці присвячені наукові праці вчених-правознавців у галузі екологічного, земельного та адміністративного права: В.Б. Авер'янова, В.І. Андрейцева, О.Ф. Андрійко, Г.І. Балюка, В.М. Бевзенка, Ю.П. Битяка, Т.О. Білозерської, Д.В. Бусуйок, О.А. Вівчаренка, В.В. Галуцька, А.П. Гетьмана, В.В. Горлачука, І.І. Каракаша, Т.С. Кичилук, О.В. Конишевої, В.І. Курила, П.Ф. Кулиничка, Р.З. Лившица, А.М. Мірошніченка, І.В. Міщук, Р.С. Мельника, В.Л. Мунтяна, В.В. Носіка, Т.К. Оверковської, Д.М. Павлова, В.Г. Пітателева, О.О. Погрібного, С.В. Петкова, О.П. Світличного, В.І. Семчика, О.Ю. Синявської, О.Ф. Скакун, С.В. Слюсаренка, С. І. Хом'яченко, Ю.С. Шемшученка, М.В. Шульги, К.І. Чижмарь та інших. Проте, наразі адміністративно-правовий захист ерозійно-небезпечних земель залишається, на нашу думку, недостатньо врегульованим.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження спрямоване на реалізацію основних положень Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, Концепції боротьби з деградацією земель та опустелюванням, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 р. № 1024-р., Концепції адміністративної реформи в Україні, затвердженої Указом Президента України від 22 липня 1998 р. № 810 і плану науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права на тему «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Мета та завдання дослідження. *Мета роботи* полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу теоретико-методологічних засад, норм чинного законодавства України та практичної діяльності органів публічної влади визначити механізм адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель в Україні та розробити пропозиції щодо його вдосконалення.

Відповідно до поставленої мети в роботі заплановано вирішити такі *завдання*:

– визначити поняття, узагальнити класифікацію ерозійно небезпечних земель

та розкрити суть ерозійних процесів;

- сформуванати поняття та розкрити зміст адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель;
- визначити та охарактеризувати принципи адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель;
- здійснити характеристику суб'єктів адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель та удосконалити існуючу організаційну структуру органів публічної влади в означеній сфері;
- розкрити функції, форми та методи адміністративного впливу на захист ерозійно небезпечних земель;
- розкрити зміст та особливості державного контролю за використанням та охороною ерозійно небезпечних земель;
- розкрити зміст та особливості інституту адміністративної відповідальності у сфері захисту ерозійно небезпечних земель;
- проаналізувати нормативно-правову базу щодо використання та охорони ерозійно небезпечних земель;
- сформуванати напрямки удосконалення адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері використання та охорони ерозійно небезпечних земель.

Предмет дослідження – адміністративно-правовий захист ерозійно небезпечних земель.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань були використані загальнонаукові методи пізнання та спеціальні методи юридичної науки.

Найбільш широко в роботі застосовано *аналітичний* метод та метод *дедукції*: для аналізу теоретичних засад, наукових досліджень та законодавчої бази з даної тематики, їх узагальнення та систематизації, виявлення наявних проблем та обґрунтування теоретичних висновків (розділ 1, підрозділи 2.2, 2.3, 3.1, 3.2).

Діалектичний метод застосовувався при аналізі взаємозв'язків загальних положень адміністративного та земельного права, а також наукових досліджень (підрозділ 1.3).

Для формування організаційної структури суб'єктів адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель використано *системно-функціональний* метод (підрозділ 2.1).

Діяльнісний підхід надав можливість визначити та уточнити повноваження окремих органів публічної влади України щодо здійснення адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель та визначити їх особливості (розділ 2).

Порівняльно-правовий метод використано при дослідженні повноважень органів державного контролю за використанням та охороною земель та вивченні зарубіжного досвіду щодо адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель (підрозділи 2.2.1, 3.2).

Структурно-генетичний метод застосовано при аналізі законодавчої бази та виявлення причин її низької ефективності (підрозділи 2.3, 3.1).

Формально-юридичний метод використовувався для формування пропозицій щодо вдосконалення законодавства у сфері адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель (підрозділи 2.3, 3.2).

Для розробки програми діяльності об'єднаних територіальних громад щодо адміністративно-правового захисту земель застосовано методи *формалізації, індукції та ідеалізації* (підрозділ 3.2).

Метод *класифікації* було застосовано для формування класифікації ерозійно небезпечних земель, системи принципів адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель, оптимізації організаційної структури органів публічної влади, а також аналізу структури нормативно-правового забезпечення адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель (підрозділи 1.1, 1.3, 2.1, 3.1).

Нормативну основу дисертаційного дослідження становлять Конституція України, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, акти Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, що визначають порядок використання та охорони земель.

Інформаційну та емпіричну базу дослідження становлять матеріали офіційної статистичної звітності, довідки та звіти про стан практичної діяльності окремих підрозділів Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру щодо здійснення контрольної-наглядової діяльності, а також інші аналітичні матеріали з проблем дослідження та власний практичний досвід здобувача.

Наукова новизна отриманих результатів обумовлюється тим, що дисертація є одним з перших монографічних досліджень в українській науково-правовій сфері щодо адміністративно-правового захисту сільськогосподарських земель, які зазнають впливу ерозійних процесів.

У дисертації концептуально обґрунтовуються нові в науковому плані та важливі для практики застосування положення і висновки, які виносяться на захист:

уперше:

- визначено поняття адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель, під яким пропонується розуміти визначену законодавством України діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямовану на захист земель від ерозійних процесів шляхом розробки, прийняття та реалізації нормативно-правових актів щодо використання та охорони земель, а також систематичного ведення державного контролю в зазначеній сфері;

- запропоновано алгоритм оптимізації інституту адміністративної відповідальності у сфері порушень земельного законодавства, основою якого є внесення змін до основних нормативних актів, що регламентують застосування адміністративного примусу та проведення інформаційної роботи серед землевласників та землекористувачів щодо екологічно грамотного використання земель та відповідальності за порушення земельного законодавства;

- розроблено алгоритм удосконалення системи адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель, основними елементами якого є удосконалення

чинної нормативно-правової бази, прийняття низки підзаконних актів, реорганізація системи органів державної влади та місцевого самоврядування, розробка системи заходів щодо покращення стану юридичної обізнаності землевласників та землекористувачів щодо використання та охорони земель;

- запропоновано розширення характеристик, що заносяться до агрохімічного паспорта земельної ділянки, що дасть змогу моніторити стан деградаційних, зокрема ерозійних, процесів. Відповідно доповнений паспорт пропонується перейменувати в агроекологічний паспорт земельної ділянки (поля);

- розроблено програму адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель для об'єднаних територіальних громад, яка передбачає вивчення стану належних їм земель, виявлення деградаційних процесів на них, розробку програми щодо раціонального використання та охорони земель, ознайомлення та залучення до її реалізації землевласників та землекористувачів;

удосконалено:

- поняття «ерозійно небезпечні землі» під якими пропонується розуміти ґрунти та вкриті ними землі, що знаходяться в умовах потенційно можливого розвитку ерозійних процесів;

- організаційну структуру суб'єктів адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель, яка являє собою ієрархію органів публічної влади, що здійснюють регулювання використання та охорони ерозійно небезпечних земель;

- поняття «державний контроль за використанням та охороною земель» під яким пропонується розуміти діяльність уповноважених законом органів щодо встановлення відповідності фактичного стану земель законодавчо визначеним нормативам та усунення виявлених порушень і неправомірних дій суб'єктів землекористування в межах повноважень, передбачених законом;

- визначення адміністративної відповідальності в галузі земельних відносин, під якою пропонується розуміти застосування уповноваженими на те державними органами санкцій, передбачених адміністративно-правовими актами до осіб, які порушили вимоги земельного законодавства;

дістали подальшого розвитку:

- класифікація ерозійно-небезпечних земель, в основу якої покладено п'ять основних факторів, що свідчать про можливість розвитку ерозійних процесів або про їх вплив на ґрунтовий покрив земельних ділянок;

- система основоположних та спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання раціонального використання та охорони земель на основі якої було виділено специфічні принципи адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель;

- положення про створення незалежного органу державного контролю за використанням та охороною земель, метою діяльності якого є науково обґрунтований та неупереджений контроль за використанням та охороною земель;

- наукові положення, що стосуються форм адміністративної діяльності у сфері адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель як сукупність однорідних за своєю правовою природою та характером груп адміністративних дій, які провадяться з метою охорони ерозійно небезпечних земель та реалізації

публічного інтересу суспільства щодо збереження свого національного багатства – землі;

– структура нормативно-правового забезпечення у сфері використання та охорони сільськогосподарських земель, в якій систематизовано ієрархію основних чинних нормативно-правових актів України, що передбачають регулювання використання та охорони сільськогосподарських земель;

– пропозиції щодо доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині уточнення складів земельних правопорушень, які призвели до погіршення стану земель внаслідок розвитку ерозійних процесів;

– концепція децентралізації державної влади та розвитку об'єднаних територіальних громад, основою якої є передача повноважень, фінансів, ресурсів від державної влади до органів місцевого самоврядування. Основою позитивного розвитку об'єднаних територіальних громад є грамотне та максимально наближене до пересічних землевласників та землекористувачів адміністрування земельних відносин.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним дослідженням та становить особистий здобуток дисертанта. У статті, що написана у співавторстві із Міщук І.В. дисертантом досліджено організаційну структуру органів державної влади та місцевого самоврядування, що визначають та реалізують державну політику у сфері використання та охорони ерозійно небезпечних земель сільськогосподарського призначення і визначено повноваження її суб'єктів щодо адміністративно-правового захисту сільськогосподарських ерозійно небезпечних земель.

Практичне значення отриманих результатів Викладені в дисертації положення використовуються та можуть бути використані:

– у *науково-дослідній сфері* – як основа для подальшого вивчення проблемних аспектів адміністративно-правового захисту сільськогосподарських земель в Україні (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– у *правотворчій сфері* – для удосконалення земельного та адміністративного законодавства, а саме: внесення змін та доповнень до Земельного Кодексу України щодо покращення ситуації з виготовленням агрохімічних паспортів земельних ділянок та проектів землеустрою із впорядкування території сільськогосподарських підприємств землевласниками та землекористувачами, уточнення складів земельних правопорушень та міри відповідальності за їх вчинення у Кодексі України про адміністративні правопорушення, удосконалення змісту агрохімічного паспорта земельної ділянки;

– у *правозастосовній сфері* – для покращення інформаційної роботи із землевласниками та землекористувачами (акт впровадження Інституту сільського господарства Західного Полісся Національної академії аграрних наук України, акт впровадження Гощанської районної ради Рівненської області);

– у *навчальному процесі* – для розробки навчально-методичних комплексів, навчальних програм з дисциплін «Земельне право», «Аграрне право» та «Екологічне право», для підготовки лекцій із зазначених дисциплін (акт впровадження Національного університету водного господарства та природокористування).

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї, положення і висновки дисертаційного дослідження були оприлюднені та обговорювалися на трьох міжнародних науково-практичних конференціях: «Юридична наука в ХХІ столітті: перспективні та пріоритетні напрями досліджень» (м. Запоріжжя, 10–11 травня 2019 р.); «Сучасне правотворення: питання теорії та практики» (м. Дніпро, 31 травня – 1 червня 2019); «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, фінансів, обліку, менеджменту та права» (м. Полтава, 2 червня 2019).

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 222 сторінки. Робота містить список використаних джерел із 184 найменувань на 18 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, грантами, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, використані методи, нормативну й емпіричну базу, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, особистий внесок здобувача, наведено відомості щодо апробації результатів дисертаційного дослідження.

Розділ 1 «Теоретичні засади адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель» складається з трьох підрозділів, у яких сформульовано поняття ерозійно небезпечних земель, розкрито сутність та механізм ерозійних процесів, визначено поняття адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель та сформульовано систему принципів адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель.

Підрозділ 1.1 «Ерозійно небезпечні землі: визначення, розвиток ерозійних процесів, класифікація» присвячений визначенню поняття і узагальненню класифікації ерозійно небезпечних земель та вивченню механізму і факторів ерозії ґрунту.

У підрозділі досліджено сутність поняття «ерозійно небезпечні землі» та запропоновано його авторське визначення, розкрито фактори та сутність ерозійних процесів, що обумовлюють руйнування ґрунтового покриву ерозійно небезпечних земель. Узагальнено класифікацію ерозійно небезпечних земель.

Встановлено, що розвиток ерозійних процесів визначається наявністю та ступенем прояву природних та антропогенних факторів. Відповідно до цього, ерозійно небезпечними можна вважати ґрунти та вкриті ними землі, що знаходяться в умовах потенційно можливого розвитку ерозійних процесів. А саме, до ерозійно небезпечних земель належать земельні ділянки, що розташовані на схилах, земельні ділянки, що піддаються інтенсивному використанню за наявності хоч незначного ухилу, земельні ділянки вкриті легкими піщаними ґрунтами без рослинного покриву, а також зрошувані земельні ділянки. Крім того, до ерозійно небезпечних варто віднести також і ті ґрунти, які вже зазнали руйнівної дії ерозії і продовжують перебувати в загрозливих умовах.

Обґрунтовано, що найбільшої шкоди руйнівні ерозійні процеси завдають землям сільськогосподарського призначення, особливо сільськогосподарським угіддям, і найбільше проявляються на орних землях. Тому дисертаційне дослідження стосується, передусім земель сільськогосподарського призначення.

З метою створення сприятливого науково-теоретичного середовища для подальших розробок системи використання ерозійно небезпечних земель сільськогосподарського призначення, протиерозійних заходів та обмежень і формування відповідної нормативно-правової бази нами було узагальнено класифікацію ерозійно-небезпечних земель у вигляді багатофакторної системи. Основними факторами, що визначають стан ерозійно небезпечних земель є такі: ступінь прояву ерозійних процесів, величина потенційно можливого змиву, тип ерозійного процесу, природно-генетична характеристика стоку та змиву, крутість схилу та придатність до сільськогосподарського використання.

У підрозділі 1.2 «Ерозійно небезпечні землі як об'єкт адміністративно-правового захисту» доведено, що ерозійно небезпечні землі можуть бути об'єктом адміністративно-правового захисту, оскільки вони є складовою частиною земельного фонду країни, її національного багатства, яке можна вважати матеріальним благом суспільства, створеним природою, а їх захист є публічним інтересом. При цьому встановлено, що адміністративно-правовий захист земель загалом, та ерозійно небезпечних зокрема, передбачає визначену законодавством України діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямовану на захист земель від розвитку ерозійних процесів шляхом розробки, прийняття та реалізації нормативно-правових актів щодо використання та охорони земель, а також систематичного ведення державного контролю в зазначеній сфері.

Визначено, що суб'єктами адміністративно-правових відносин у сфері землеустрою щодо захисту ерозійно небезпечних земель є органи державної влади та місцевого самоврядування, які наділені державно-владними повноваженнями щодо управління земельними ресурсами, в тому числі і ерозійно небезпечними землями.

Виходячи з положень Земельного кодексу України та Закону України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 року № 962-IV, визначено перелік дій органів публічної влади, що обумовлюють суспільні відносини з приводу використання та охорони земель і можуть вважатися елементами адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель.

Основними складовими адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель визначено:

1. структуру органів публічної влади, що здійснюють регулювання земельних відносин;
2. законодавчо-нормативну базу щодо охорони та раціонального використання ерозійно небезпечних земель.

У підрозділі 1.3 «Принципи адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель» встановлено, що принципи права є основою правової системи, її провідними ідеями, оскільки їх дотримання при здійсненні правотворчої діяльності визначає ефективність правових норм.

З метою формування системи принципів адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель в Україні було проаналізовано науково-теоретичні джерела і нормативно-правові акти (зокрема, Земельний кодекс України та Закон України від 19 червня 2003 року № 962-IV «Про охорону земель») та виділено загальні, галузеві і специфічні принципи права, які стосуються адміністративно-правового регулювання використання та охорони ерозійно небезпечних земель та сформовано їх систему.

Відповідно до сформованої в роботі системи основоположних та спеціальних принципів адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель ерозійно небезпечні землі повинні використовуватись відповідно до закону, незалежно від форми власності, власника та землекористувача (принцип законності).

Ведення господарської діяльності на ерозійно небезпечних землях землевласниками та землекористувачами повинно здійснюватися усвідомлено в межах науково обґрунтованих проектів землеустрою, обов'язкова розробка яких має бути передбачена нормативно-правовими актами (принцип проектного забезпечення). Основою складання таких проектів має бути науково обґрунтований підхід до землеустрою, який передбачає врахування повного комплексу факторів, що стосуються об'єкта проектування (принцип науковості).

Адміністративно-правовий захист ерозійно небезпечних земель при цьому має відбуватись шляхом державного регулювання зазначених моментів, особливо щодо нормативно-правового забезпечення процесу раціонального використання та охорони ерозійно небезпечних земель та підвищення рівня соціальної свідомості землевласників та землекористувачів (принципи державного регулювання і нормативно-правового забезпечення). Принцип економічного стимулювання і юридичної відповідальності на даний момент може стати основою покращення стосунків «землекористувач-земля».

Особливе значення для адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель має державна гарантія прав землевласників, що передають свої ділянки в оренду. Посилення юридичної ролі агрохімічного паспорта земельної ділянки і договору оренди земельної ділянки, а також застосування дієвого механізму впливу на орендарів шляхом нормування їх господарської діяльності забезпечить захист прав землевласників і охорону земель (принцип нормування і планомірного обмеження впливу господарської діяльності). Крім того, важливим з точки зору мотивації, є принцип відповідальності за порушення земельного законодавства і відшкодування збитків, заподіяних порушенням законодавства України про охорону земель.

Важливо також звернути увагу на те, що органи державної влади та місцевого самоврядування повинні бути відкритими та доброзичливими до землекористувачів та землевласників, проте діяти лише в рамках закону. При цьому неправомірні дії посадових осіб або їх бездіяльність мають бути покараними.

Розділ 2 «Механізм адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель» містить чотири підрозділи, в яких охарактеризовано основні

складові частини механізму адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель.

У підрозділі 2.1 «Суб'єкти адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель» на основі аналізу чинних нормативно-правових актів України виділено органи публічної влади, що є суб'єктами адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель, сформовано їх організаційну структуру, яка має вигляд ієрархії та визначено їх роль щодо захисту ерозійно небезпечних земель.

До означеної ієрархії входять: Президент України, Верховна рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство аграрної політики та продовольства, Міністерство екології та природних ресурсів, обласні державні адміністрації, Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру, Інститут охорони ґрунтів України, Державна екологічна інспекція, районні адміністрації, органи місцевого самоврядування.

Визначено, що особлива роль у сфері охорони земель, в тому числі ерозійно небезпечних, належить галузевим органам центральної виконавчої влади, до яких, в першу чергу, відносяться Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру, Інститут охорони ґрунтів України та Державна екологічна інспекція.

Встановлено, що статус та повноваження об'єднаних територіальних громад, які утворюються в Україні в розрізі реформи децентралізації влади, недостатньо врегульовані чинним законодавством.

Визначено роль судової влади в системі адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель, яка має місце в розрізі відновлення справедливості при ухиленні порушника від відповідальності за порушення земельного законодавства та при виникненні земельних спорів, що стосуються ерозійно небезпечних земель.

Проаналізовано повноваження органів публічного адміністрування, що є суб'єктами адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель сільськогосподарського призначення та виявлено проблеми адміністрування використання та охорони земель, до яких, насамперед, відносяться:

- відсутність нормативного забезпечення взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування щодо адміністрування використання та охорони земель;

- нераціональний розподіл функцій державного контролю щодо використання та охорони земель між різними суб'єктами;

- відсутність роботи органів публічної влади в напрямку підвищення рівня юридичної та екологічної грамотності землевласників та землекористувачів щодо раціонального використання та охорони земель.

З метою удосконалення публічного адміністрування у сфері земельних відносин запропоновано:

- надати максимально можливі повноваження щодо управління земельними ресурсами безпосередньо суспільству в особі територіальних громад;

- посилити функцію державного контролю шляхом створення незалежного органу контролю за використанням та охороною земель і забезпечення повноти та

дієвості законодавчої бази щодо відповідальності за порушення земельного законодавства.

Підрозділ 2.2 «Характеристика функцій, форм та методів діяльності органів державної влади по захисту ерозійно небезпечних земель» присвячено розкриттю суті функцій державного адміністрування у сфері правової охорони земель і встановленню форм та методів їх реалізації.

Встановлено, що діяльність органів державної влади в усіх сферах суспільного життя складається з реалізації певних функцій. Реалізуючи у встановленому порядку визначені законодавством функції, органи публічної влади здійснюють поставлені перед ними завдання щодо управління суспільством.

Кожна функція державного управління має певне цільове призначення.

Визначено, що до основних функцій суб'єктів адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель відносяться регулююча, контролююча, каральна та стимулююча.

Регулююча функція, в першу чергу, передбачає нормотворчу діяльність, результатом якої є поява нормативно-правових актів, що виступають основою адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель. Функція контролю забезпечує більш глибоке розуміння землевласниками та землекористувачами необхідності дотримання нормативно-правових вимог щодо використання та охорони земель. Каральна функція, в свою чергу, виступає гарантом дотримання норм законів і є доповненням функції контролю. Стимулююча функція носить особливий, мотиваційний характер, завдяки певним прийомам мотивації дана функція стимулює дбайливе ставлення землевласників та землекористувачів до земель.

Проведений аналіз науково-методичних джерел та нормативно-правових актів дозволяє стверджувати, що названі функції органів публічної влади в розрізі адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель реалізуються не в повній мірі, про що свідчить недосконалість земельного та адміністративного законодавства в зазначеній сфері, а саме – незавершеність та суперечливість деяких норм нормативних актів щодо адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель.

Практична діяльність органів публічної влади щодо реалізації своїх функцій здійснюється за допомогою певних форм та методів.

Визначено, що форми адміністративної діяльності щодо адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель являють собою сукупність однорідних за своєю правовою природою та характером груп адміністративних дій, які провадяться з метою охорони ерозійно небезпечних земель та реалізації публічного інтересу суспільства щодо збереження свого національного багатства – землі.

Основними формами практичної реалізації названих функцій, з огляду на захист ерозійно небезпечних земель, є видання нормативних актів, реєстрація, складання протоколів про адміністративні правопорушення, документування, організаційні форми. При цьому вершину ієрархії форм діяльності органів публічної адміністрації щодо адміністративно-правового захисту ерозійно

небезпечних займає видання нормативних актів, оскільки, законодавчо-нормативна база щодо охорони та раціонального використання ерозійно небезпечних земель є однією із основних складових їх адміністративно-правового захисту.

Для доповнення форм адміністративно-правової діяльності застосовуються такі основні методи: заохочення, переконання і примус. Наразі в Україні з нормативної точки зору найбільш обґрунтованим являється метод примусу, в той же час методи заохочення та переконання не мають нормативного забезпечення якраз через неповноцінність регулюючої функції у вигляді видання державними органами недосконалих нормативних актів та відсутності необхідних підзаконних актів. Таким чином, найбільш дієвим інструментом, що може забезпечити дотримання законодавства, в тому числі і щодо охорони ерозійно небезпечних земель, є, на нашу думку, державний контроль.

У підрозділі 2.2.1 «Державний контроль як засіб адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель» розкрито зміст та особливості державного контролю за використанням та охороною земель, як дієвого інструменту адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель.

Сформульовано авторське визначення державного контролю за використанням та охороною земель під яким запропоновано розуміти діяльність уповноважених законом органів щодо встановлення відповідності фактичного стану земель законодавчо визначеним нормативам та усунення виявлених порушень і неправомірних дій суб'єктів землекористування в межах повноважень, передбачених законом.

Встановлено, що основою державного контролю за використанням та охороною земель повинно бути систематичне ведення моніторингу земель та проведення перевірок діяльності суб'єктів землекористування. Ефективність державного контролю, на нашу думку, повинна забезпечуватись адекватною дієвою системою відповідальності землекористувачів за порушення законодавчих норм.

Таким чином, державний контроль за використанням земель є засобом визначення фактичного стану земель, виявлення порушень законодавства, оцінки характеру земельних відносин та їх співставлення із завданнями земельної реформи, а також, що найголовніше, забезпечення збереження земельних ресурсів для прийдешніх поколінь і, тим самим, дотримання прав і свобод громадян. Отже, державний контроль за використанням та охороною земель можна вважати основним методом адміністративно-правового захисту земель.

Встановлено, що функції державного контролю за використанням та охороною земель в Україні розподілені між двома суб'єктами (Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру та Державною екологічною інспекцією), що, на нашу думку, не сприяє його якості.

Порівняльний аналіз визначених законодавством України повноважень діючих контролюючих органів показав, що організаційна структура органів державного контролю за використанням та охороною земель має певні проблеми, основними з яких є дублювання повноважень та відсутність взаємодії контролюючих органів при здійсненні перевірок.

Запропоновано створення незалежного контролюючого органу із безпосереднім підпорядкуванням Кабінету Міністрів України. Штатний розпис проектного органу передбачає включення висококваліфікованих спеціалістів у сфері землеустрою, екології, агрохімії, права.

У підрозділі 2.3 «Адміністративна відповідальність у сфері захисту ерозійно небезпечних земель» розкрито суть та особливості інституту адміністративної відповідальності у сфері захисту ерозійно небезпечних земель.

Визначено, що адміністративною відповідальністю в галузі земельних відносин є застосування уповноваженими на те державними органами санкцій, передбачених адміністративно-правовими актами до осіб, які порушили вимоги земельного законодавства.

Виділено та проаналізовано види правопорушень у сфері земельних відносин, за які передбачено адміністративну відповідальність, при цьому було встановлено, що частина вимог земельного законодавства щодо охорони ерозійно небезпечних земель не знайшла захисту в адміністративному праві. Зокрема, Кодекс України про адміністративні правопорушення не містить прямої норми адміністративної відповідальності за збільшення еродованості ґрунтового покриву земельної ділянки та за недотримання правил землеустрою щодо ерозійно небезпечних земель, які передбачені земельним законодавством. Крім того, склади земельних правопорушень сформовані нечітко. Зокрема, для встановлення факту вчинення правопорушення щодо погіршення якісного стану ґрунту, необхідно володіти, як мінімум, визначенням «погіршення якісного стану ґрунту» та даними моніторингу ґрунтів, які містять дані про вихідний стан ґрунту та його стан після експлуатації.

Таким чином, суперечливість норм різних галузей права та недосконалість існуючого механізму притягнення правопорушників до відповідальності негативно впливають на ефективність інституту адміністративної відповідальності, а також на загальнодержавний механізм регулювання земельних відносин в цілому.

З метою оптимізації інституту адміністративної відповідальності у сфері порушень земельного законодавства запропоновано алгоритм його удосконалення, який, насамперед, передбачає внесення змін та доповнень до законодавства, узгодження між собою норм земельного та адміністративного права, деталізацію складу правопорушень, удосконалення процедур проведення перевірок щодо використання та охорони земель, а також притягнення правопорушників до відповідальності.

Розділ 3 «Напрямки вдосконалення адміністративно-правового регулювання захисту ерозійно небезпечних земель» складається з двох підрозділів, які присвячені визначенню шляхів удосконалення механізму адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель.

У підрозділі 3.1 «Сучасний стан нормативно-правової бази щодо використання та охорони ерозійно небезпечних земель» систематизовано та проаналізовано нормативно-правову базу щодо використання та охорони ерозійно небезпечних земель.

Система нормативно-правового забезпечення адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель являє собою ієрархію джерел земельного та

адміністративного права, на вершині якої знаходиться Конституція України.

Аналіз чинних та проектних нормативно-правових актів щодо використання та охорони ерозійно небезпечних земель дозволив виділити ряд проблем у сфері адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель:

- 1) декларативність основних положень нормативних актів;
- 2) відсутність підзаконних актів, направлених на практичну реалізацію положень основних законів;
- 3) нечіткість, неоднозначність, суперечливість деяких норм законодавчих актів;
- 4) відсутність публічного ознайомлення пересічних землевласників та землекористувачів з нормами законодавства;
- 5) низький рівень нормативного врегулювання діяльності новостворених об'єднаних територіальних громад, як органів місцевого самоврядування;
- 6) відсутність в основних законодавчих актах обов'язкової норми щодо розробки проектів землеустрою із раціонального використання і охорони земель та агрохімічного паспорта земельної ділянки;
- 7) недостатньо чітко визначення правопорушень у сфері охорони земель, в тому числі ерозійно небезпечних, за які передбачена адміністративна відповідальність;
- 8) дублювання повноважень контролюючих органів у сфері державного контролю за використанням та охороною земель.

Встановлено, що чинне законодавство лише теоретично забезпечує правове регулювання у сфері охорони земель, однак значна частина його норм, особливо тих, що стосуються охорони ерозійно небезпечних земель, потребує істотного вдосконалення, як і система їх адміністративно-правового захисту загалом.

У підрозділі 3.2 «Удосконалення адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель» розроблено алгоритм удосконалення механізму адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель, основою якого є вдосконалення чинної нормативно-правової бази. Зокрема, запропоновано внести зміни та доповнення до Земельного кодексу України, які передбачають обов'язковість розробки документів із землеустрою щодо охорони земель, зокрема агрохімічного паспорта земельної ділянки та проекту землеустрою з еколого-економічного обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь, а також визначення повноважень територіальних громад у галузі земельних відносин.

Кодекс України про адміністративні правопорушення пропонується доповнити нормами, які б передбачали відповідальність за: погіршення стану земель, збільшення еродованості ґрунтового покриву та порушення правил землеустрою.

З метою збільшення інформативності агрохімічного паспорта земельної ділянки пропонується внести доповнення до його змісту і змінити назву на «агроекологічний паспорт земельної ділянки». Окрім того, з метою встановлення масштабів розвитку ерозійних процесів в Україні, поряд із вирішенням інших проблем держави, що стосуються інформації про земельні ресурси, вважаємо за

необхідне розробити та прийняти Закон України «Про суцільну інвентаризацію земель України».

Для забезпечення дієвості норм чинних нормативних актів необхідно затвердити нормативи якісного стану ґрунтів, розробити та затвердити порядок економічного стимулювання використання та охорони земель і підвищення родючості ґрунтів та нормативи щодо показників деградації земель.

З метою покращення ситуації щодо малообізнаності землевласників та землекористувачів з приводу раціонального використання та охорони земель, пропонується створити територіальні консультативно-дорадчі органи, які здійснювали б координацію діяльності землевласників та землекористувачів.

Запропоновано програму реалізації адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель на рівні об'єднаної територіальної громади, яка передбачає:

- вивчення поточного стану справ щодо використання земель на території об'єднаних територіальних громад;
- розробку програми дій щодо попередження розвитку деградаційних процесів;
- визначення можливостей для її реалізації;
- донесення інформації до громадськості.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне обґрунтування механізму адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель і запропоновано вирішення наукового завдання щодо його удосконалення. За результатами проведеного дослідження сформульовано ряд висновків та пропозицій:

1. Встановлено, що ерозійні процеси негативно впливають на стан ґрунтового покриву та призводять до його незворотного руйнування. Ступінь прояву ерозії обумовлюється сукупністю природних та антропогенних факторів, при цьому визначальним фактором є господарська діяльність людини.

Визначено, що ґрунти та вкриті ними землі, що знаходяться в умовах потенційно можливого розвитку ерозійних процесів, можна вважати ерозійно небезпечними.

На підставі аналізу факторів та механізму розвитку ерозійних процесів узагальнено класифікацію ерозійно небезпечних земель у вигляді багатofакторної системи, яка може бути корисною при формуванні відповідної нормативно-правової бази, а також при розробці програми використання ерозійно небезпечних земель сільськогосподарського призначення.

2. Встановлено, що зміст адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель полягає у реалізації державно-владних повноважень щодо охорони ерозійно небезпечних земель органами публічної влади, які являються його суб'єктами. При цьому елементами адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель є конкретні, визначені законодавством дії його суб'єктів: розробка, прийняття та участь у реалізації нормативно-правових актів, програм,

нормативів, стандартів, методичних рекомендацій щодо охорони земель, встановлення обмежень у використанні земель, економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель, забезпечення моніторингу та агрохімічної паспортизації земель, здійснення державного контролю за використанням та охороною земель.

Обґрунтовано, що адміністративно-правовий захист ерозійно небезпечних земель є необхідною умовою їх охорони.

3. На підставі наукових джерел, Земельного кодексу України та Закону України від 19 червня 2003 року № 962-IV «Про охорону земель» було сформульовано систему загальних принципів адміністративно-правового регулювання раціонального використання та охорони земель загалом та виділено специфічні принципи адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель, до яких слід віднести:

- науковість;
- нормативно-правове забезпечення;
- державне регулювання;
- нормування і планомірне обмеження впливу господарської діяльності;
- проектне забезпечення;
- поєднання заходів економічного стимулювання та юридичної відповідальності за порушення законодавства щодо використання та охорони ерозійно небезпечних земель;
- відшкодування збитків, заподіяних порушенням законодавства України про використання та охорону ерозійно небезпечних земель.

4. Удосконалено існуючу в Україні організаційну структуру органів публічної влади у сфері використання та охорони ерозійно небезпечних земель сільськогосподарського призначення. Запропоновано переглянути організаційну структуру та повноваження суб'єктів публічного управління в частині децентралізації влади, оцінки фактичного стану земель та ведення державного контролю за використанням та охороною земель.

Виявлено наявні проблеми адміністрування земельних відносин в Україні щодо охорони земель, які, передусім, стосуються нормативно-правового забезпечення діяльності органів публічної влади.

5. Розкрито сутність функцій державного адміністрування у сфері правової охорони земель і визначено форми та методи їх реалізації.

Визначено, що основні функції суб'єктів адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель (регулююча, контролююча, каральна та стимулююча) реалізуються органами публічної влади в недостатньому обсязі.

Форми адміністративної діяльності щодо адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель визначено як сукупність однорідних за своєю правовою природою та характером груп адміністративних дій, які провадяться з метою охорони ерозійно небезпечних земель та реалізації публічного інтересу суспільства щодо збереження свого національного багатства – землі. Доведено, що вершину ієрархії форм діяльності органів публічної адміністрації щодо

адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель займає видання нормативних актів.

Для доповнення форм адміністративно-правової діяльності застосовуються такі основні методи: заохочення, переконання і примус, які наразі в Україні є слабообґрунтованими з нормативної точки зору.

6. Встановлено, що державний контроль за використанням та охороною земель – це діяльність уповноважених законом органів щодо встановлення відповідності фактичного стану земель законодавчо визначеним нормативам та усунення виявлених порушень і неправомірних дій суб'єктів землекористування в межах повноважень, передбачених законом.

Визначено, що державний контроль є найбільш дієвим інструментом у сфері адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель.

Проведено аналіз структури органів державного контролю за використанням та охороною земель та виконано порівняльний аналіз їх повноважень. Визначено, що частина повноважень у сфері державного контролю за використанням та охороною земель контролюючими органами дублюються. Запропоновано створення незалежного органу державного контролю за використанням та охороною земель із безпосереднім підпорядкуванням Кабінету Міністрів України.

7. Аналіз видів адміністративної відповідальності за порушення земельного законодавства свідчить про недосконалість інституту адміністративної відповідальності у сфері земельних відносин.

Основними його недоліками є: неповне врахування вимог земельного законодавства Кодексом України про адміністративні правопорушення, нечіткість складів злочинів у сфері земельних відносин, відповідальність за які передбачені вищевказаним Кодексом, неточний розмір адміністративних стягнень.

Запропоновано алгоритм оптимізації інституту адміністративної відповідальності у сфері порушень земельного законодавства, що передбачає внесення змін та доповнень до земельного та адміністративного законодавства з метою узгодження їх положень, уточнення складів правопорушень у сфері земельних відносин та відповідальності за їх вчинення.

8. Проаналізовано, систематизовано та узагальнено основні положення чинних та проектних нормативно-правових актів щодо регулювання процесу використання та охорони ерозійно небезпечних земель. Визначено їх слабкі сторони та недоліки. Встановлено, що реалізація значної частини основних норм законів щодо охорони земель, а особливо ерозійно небезпечних в Україні, є наразі ускладненою або й нереальною, оскільки ці норми носять декларативний характер, і, здебільшого, не мають практичної схеми їх реалізації.

Виявлено та узагальнено проблеми адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель.

9. Систематизовано проблеми адміністрування земельних відносин щодо регулювання використання та охорони ерозійно небезпечних земель, головними з яких є декларативність основних положень, нечіткість, неоднозначність, суперечливість деяких норм, відсутність врегулювання окремих важливих моментів.

Розроблено алгоритм удосконалення механізму адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель, основою якого є вдосконалення чинної нормативно-правової бази, яка передбачає внесення ряду доповнень до чинних нормативних актів, а також розробка та прийняття низки підзаконних актів. Окрім цього, алгоритм передбачає вдосконалення системи органів державної влади та місцевого самоврядування з метою поглиблення функцій управління та контролю за використанням та охороною ерозійно небезпечних земель і розробку системи заходів щодо покращення стану юридичної обізнаності землевласників та землекористувачів щодо використання та охорони земель.

Визначено роль новостворених об'єднаних територіальних громад щодо адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель. Розроблено програму адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель об'єднаних територіальних громад.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Швець О. М. Основні форми та методи діяльності органів державної влади по захисту ерозійно небезпечних земель. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 1. Т. 3. С. 101–105.

2. Швець О.М. Нормативно-правове забезпечення використання та охорони ерозійно небезпечних земель в Україні, як елемент їх адміністративно-правового захисту. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. № 6. Т. 3. С. 145-150.

3. Швець О. М. Ерозійно небезпечні землі, як об'єкт адміністративно-правового захисту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. Вип. 50. Т. 3. С. 184–189.

4. Міщук І. В., Швець О. М. Суб'єкти адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель: проблеми та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 2. С. 150–154.

5. Швець О. М. Адміністративна відповідальність у сфері захисту ерозійно небезпечних земель. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 4. С. 136–140.

6. Швець О. М. Государственный контроль как основное средство административно-правовой защиты эрозионно опасных земель в Украине. *Leges vitae*. № 4/2. 2019. С 203–207 (Республіка Молдова).

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Швець О. М. Адміністративно-правовий захист ерозійно небезпечних земель. *Юридична наука в XXI столітті: перспективні та пріоритетні напрями досліджень*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 10–11 трав. 2019 р.). Запоріжжя: ЗНУ, 2019. С. 63–68.

8. Швець О. М. Принципи адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель. *Сучасне правотворення: питання теорії та практики*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 31 трав. – 1 черв. 2019 р.). Дніпро: Громадська організація «Правовий світ». С. 98–101.

9. Швець О. М. Екологічна мотивація землекористувачів, як важлива складова адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель. *Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права в сучасних умовах: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 1 черв. 2019 р.)*. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 4. С. 54–56.

які додатково відображають наукові результати дисертації:

10. Швець О.М., Дмитрів О.П., Черняга П.Г. Модель системи охорони сільськогосподарських земель від водної ерозії. *Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва*. 2011. Вип. 1(21). С. 248–251.

11. Швець О.М. Модель землеустрою на сільськогосподарських землях з ерозійно небезпечними ґрунтами. *Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва*. 2012. Вип. 1(23). С. 294–297.

12. Швець О. М. Якісна оцінка землі як елемент її раціонального використання. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. Серія «Технічні науки». 2014. Вип. 3(67). С.347–352.

АНОТАЦІЯ

Швець О.М. Адміністративно-правовий захист ерозійно небезпечних земель в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2019.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню проблеми охорони ерозійно небезпечних земель та розробці механізму її адміністративно-правового захисту.

У дисертації узагальнено механізм та фактори утворення ерозійно небезпечних земель. Доведено, що ерозійно небезпечні землі можуть бути об'єктом адміністративно-правового захисту, оскільки їх захист є публічним інтересом.

Особливу увагу приділено удосконаленню організаційної структури органів публічного адміністрування, що є суб'єктами адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель сільськогосподарського призначення та виявленню проблем адміністрування використання та охорони земель.

Систематизовано чинні нормативно-правові акти, які врегульовують використання та охорону земель та виявлено проблеми адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель.

Запропоновано алгоритм удосконалення механізму адміністративно-правового захисту ерозійно небезпечних земель, який передбачає: удосконалення чинної нормативно-правової бази, прийняття низки підзаконних актів, реорганізацію системи органів державної влади та місцевого самоврядування, розробку системи заходів щодо покращення стану юридичної обізнаності землевласників та землекористувачів щодо використання та охорони земель.

Ключові слова: адміністративно-правовий захист, ерозійно небезпечні землі, нормативно-правове забезпечення, охорона земель, земельні відносини, публічний інтерес, адміністрування.

АННОТАЦИЯ

Швец О.М. Административно-правовая защита эрозионно опасных земель в Украине. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – «административное право и процесс; финансовое право, информационное право». – Научно-исследовательский институт публичного права, Киев, 2019.

Диссертация посвящена комплексному исследованию проблемы охраны эрозионно опасных земель и разработке механизма их административно-правовой защиты.

В диссертации обобщен механизм и факторы образования эрозионно опасных земель и усовершенствовано определение понятия эрозионно опасные земли. Установлено, что развитие эрозионных процессов определяется наличием и степенью проявления природных и антропогенных факторов. Обоснованно, что наибольший вред разрушительные эрозионные процессы наносят землям сельскохозяйственного назначения, особенно сельскохозяйственным угодьям, и больше всего проявляются на пахотных землях. Поэтому диссертационное исследование касается прежде всего земель сельскохозяйственного назначения.

Доказано, что эрозионно опасные земли могут быть объектом административно-правовой защиты, поскольку они являются составной частью земельного фонда страны, ее национального богатства, которое можно считать материальным благом общества, которое создано природой, а их защита является публичным интересом.

Определено, что субъектами административно-правовой защиты эрозионно опасных земель являются органы государственной власти и местного самоуправления, которые наделены государственно властными полномочиями относительно управления земельными ресурсами.

Обобщены общеправовые, межотраслевые и отраслевые принципы права и выделены специфические принципы административно-правовой защиты эрозионно опасных земель.

Сформирована организационная структура органов публичного администрирования, которые являются субъектами административно-правовой защиты эрозионно опасных земель сельскохозяйственного назначения. Обобщены их полномочия и обнаружены проблемы администрирования использования и охраны земель.

Определены функции государственного администрирования в сфере правовой охраны земель и установлены формы и методы их реализации. Подчеркивается роль государственного контроля за использованием и охраной земель, как действенного инструмента административно-правовой защиты эрозионно опасных земель.

Установлено, что часть требований земельного законодательства Украины относительно охраны эрозионно опасных земель нашла защиты в административном праве.

С целью оптимизации института административной ответственности в сфере нарушений земельного законодательства предложен алгоритм его усовершенствования.

Систематизированы действующие нормативные акты относительно регуляции использования и охраны земель и обнаружены проблемы административно-правовой защиты эрозионно опасных земель. Предложено внести изменения и дополнения в основные нормативные акты Украины, которые касаются административно-правовой защиты эрозионно опасных земель.

С целью улучшения ситуации относительно недостаточной осведомленности землевладельцев и землепользователей по поводу рационального использования и охраны земель, предлагается создать территориальные консультативные пункты, которые осуществляли бы координирование деятельности землевладельцев и землепользователей.

Определена роль объединенных территориальных обществ относительно административно-правовой защиты эрозионно опасных земель. Предложена программа реализации административно-правовой защиты эрозионно опасных земель на уровне объединенного территориального общества.

Ключевые слова: административно-правовая защита, эрозионно опасные земли, нормативно правовое обеспечение, охрана земель, земельные отношения, публичный интерес, администрирование.

SUMMARY

Shvets O.M. Administrative and legal protection of erosionally dangerous lands in Ukraine – *Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.*

Thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.07 «Administrative law and process; financial law; information law». – Research Institute of Public Law, Kyiv, 2019.

The dissertation is devoted to the complex research of the problem of protection of erosionally hazardous lands and the development of the mechanism of its administrative and legal settlement.

The dissertation summarizes the mechanism and factors of the formation of erosionally dangerous lands and improves the definition of the concept of erosionally dangerous lands.

It is substantiated that the most harmful destructive erosion processes cause the agricultural lands, especially agricultural lands, and are most pronounced on arable lands. Therefore, the dissertation research deals with the search for ways of administrative and legal protection of erosionally dangerous lands, primarily of agricultural purposes.

It has been proved that erosionally hazardous lands can be subject to administrative legal protection, since they are an integral part of the land fund of the country, its national wealth, which can be considered as the material good of a society created by nature, and their protection is a public interest.

General legal, inter-branch and branch principles of law are generalized and specific principles of administrative and legal protection of erosion-hazardous lands are highlighted.

An organizational structure of public authorities and local self-government bodies is formed that define and implement state policy in the field of use and protection of erosion-hazardous agricultural lands. Their powers have been generalized and problems of administration of use and protection of land.

The functions of state administration in the field of legal protection of land are determined and the forms and methods of their implementation are established.

The current regulations on the regulation of land use and protection are systematized and the problems of administrative protection of erosionally hazardous lands are identified.

The algorithm of improvement of the mechanism of administrative and legal protection of erosionally dangerous lands, the cornerstone of which is the improvement of the current legal and regulatory framework, is developed.

In order to improve the situation of low awareness among landowners and land users about the rational use and protection of land, it is proposed to create territorial advisory bodies that would coordinate the activities of landowners and land users.

The role of newly created united territorial communities in the administrative and legal protection of erosion-hazardous lands has been identified.

The program of realization of administrative and legal protection of erosionally dangerous lands at the level of the united territorial community is proposed.

Key words: administrative-legal protection, erosion-hazardous land, normative-legal provision, land protection, land relations, public interest, administration.